

הפעם האחרונה

דולקת שלהבת יוקדת בחום
מה נורא ומשונה נראה לי היום
עת נשב יחדיו סביב המדורה
ובלבנו נדע זו הפעם האחרונה.
רכונים נשב נהיה הזיות,
מה צופן העתיד נסה נא לצפות
העינים צמודות הן לאש
אך בסתרי לבנו שם חם וגועש
ובפינו שיר זמר חרישי ועצוב
בו מברך כל ילד חברו בכל טוב
מנסה אני למצוא מה אומרת האש
מה אומר אוד עשן וגחלת תלחש
און עלומים מחול נעורים
הפורצים בחום ובאופי תוסס.
להן אני נמשלת לוחשת האש
אך לפתע נראית היא באור משונה ואחר
סתם כגור עץ לוחט לא יותר
גזר עץ קטן שבור ועלוב
אשר השאיר בפי טעם כה מריר ועצוב
ואמר ! בי נבע מקור אורה
וייבש נטפים נטפים
בלבבי שלהבת יקדה
ותדעך רשפים רשפים
כי רק זאת אדע
זו הפעם האחרונה.

י'רמ

בבואם להגדיר לעצמם את ריגשותיהם כלפי יורם זמן קצר לאחר מותו נתקלים מוריו וחבריו במעצור שאפשר להבינו. קשה להם לדבר בלשון עבר על הבחור מלא החיים, הזכור להם גם כילד תוסס ופעלתן. אבל רצונם לתת ביטוי לאבלם הכבד גובר, והם אומרים את דברם איש בדרכו שלו.

י ו ר ם

זוג של עינים זוהרות, קורנות,
שתי גומות-חן חייכניות,
בלרית עשירה כעין הקטיפה,
גוף חסון רחב הגרם
וקצב הליכה נמרץ,
— זו היא דמותו.

תלמיד היה — בכתה ט' — מהיר תפיסה.
רכון על שולחנו — ישב
בקצה חדר המודים.
משועמם קמעה, זער פה —
ומשולחב זער שם — בעת
נדלק בו הניצוץ.

"ערבי עמים" — בחברת הילדים,

שונו פני הכיתה,

חוברו חוטים — נתלו קלעים,

שירת ה"ינקי" פוצחת, קולחת,

ובקצב הג'ז האידיאני — נע בגופו

מתופף ברגלו — יורם.

שבח וייס — חידונים

בחברת הצעירים

מהיר בתגובה, ידעו בפרטים

אלוף ומוביל הוא — יורם.

הבאת תמונות, אמנות צרופה

ופילוס דרך אליה — בתוך הכתה.

הסבר פה — הסבר שם — קול

בוקע פתאום:

"כך נדמה לך — לי זעת אחרת —

ובכלל..."

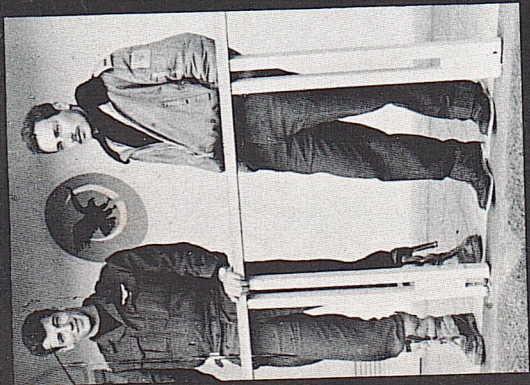
ושמי "אוסרילי" בסמטה
פריסאית — מתעבים וקודרים
"... אל נא תשקטוהו, כי טוב הוא כח עלם במרדנותו
— ומכל אונים בחוסר גונו —
... הבליגי..."

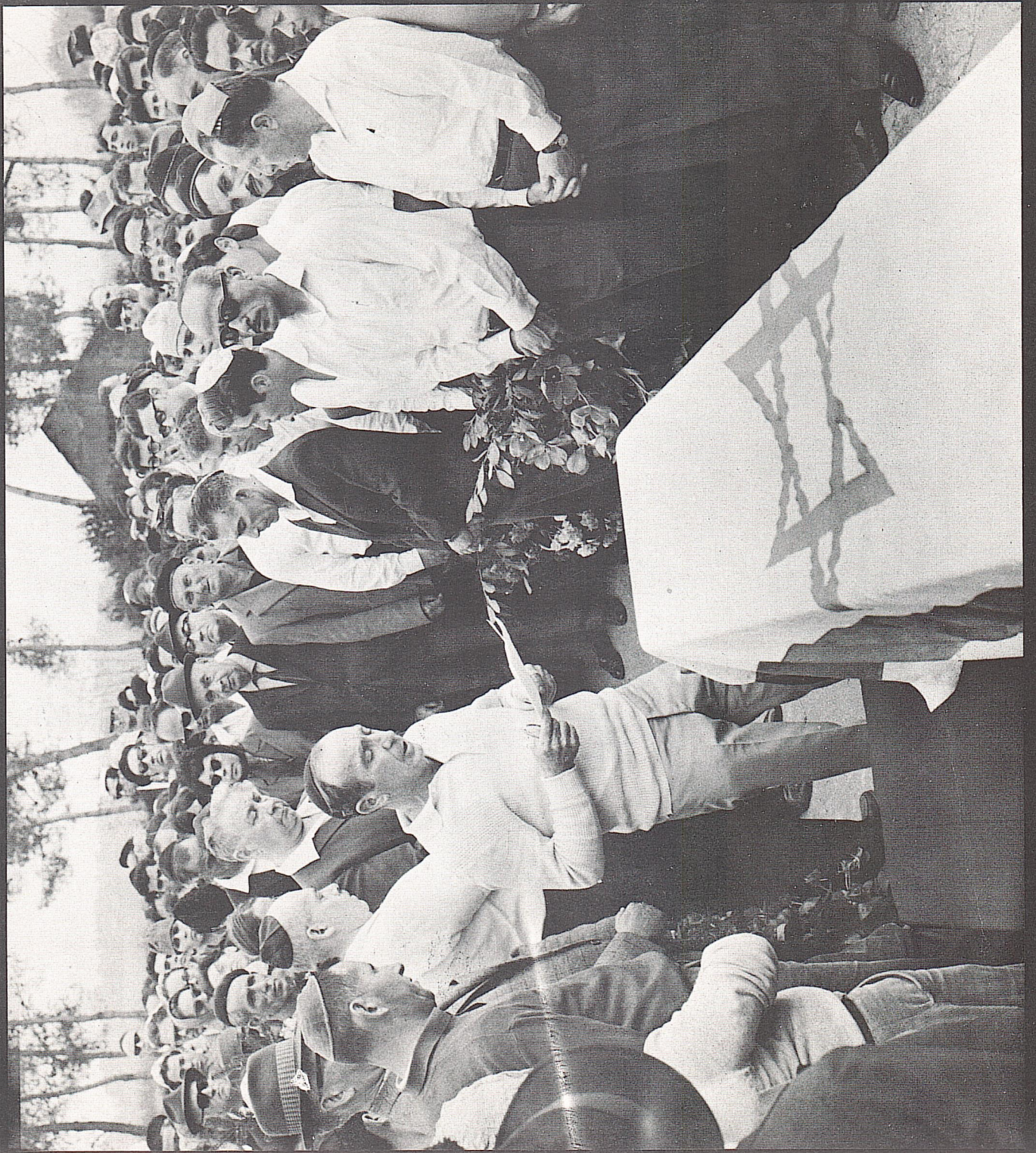
חולפות השנים — צמאון לדעת אוֹלָה?
ביום: "הבי לי ספר על קרל מרכס —
מדוע לא אדע — מה הגה, מי היה?
— איפה החלו החיים? מי בראם
ומנצחם?
הגות יון — לומד אותה —
יורם.

גיוס וטיס, החלטת הנשואין —
מלחמת ששת הימים
צולם — פס לובן מתנוצץ בצוהרונם
של המדים.
"כותנתי הלבנה? הביאה לי מזל.
באזעקה הראשונה, בחפזון נשכחה,
עליה המדים עלו — ולאויב
בקרב האוירי — יכלתי
— כעין קמיע —
שזזה."

רשמי קרבות — ב"שיח לוחמים" בצניעות
בנינו מספרים — לא עלילות גבורה, רק המוטל
עליהם במובנות עשו — ויורם
ביניהם.
בדרך לברכת שחיה — המכונית
חלפה — חיוך מרחף,
יד מתנופפת.
ובחלון האחרון — קיוצות זהב של
פעוטה שמחה.

כאב צורב חד ושופף
באשר כרע שם נפל שזוד
— יורם —
—
—
—
ובמותם — צונו לנו את החיים.

דברים על יד הקבר

תמיד כשאנחנו מתכנסים במקום הזה,
אנו נבוכים, מוכים — והמומים.

תמותתו הגדולה המדהימה — ואם אנו גם חיים בצילו יום — יום, הוא נשאר זר לנו, זר ומורר.
אנחנו מסרבים להשלים אותו ונאבקים עמו — אך כשהוא בא, אין מפלט ממנו — ואנו נכנעים
לגור דינו ומקבלים אותו כצל המלווה את האור.

וכשהוא בא כמשלים מעגל חיים שלם, כסוגר את הפרק האחרון של חיים ארוכים — גם אז
הפרידה קשה וקודרת — אך אין בליבנו לא זעם ולא מרי.

אולם כשהוא פוגע בנזע צעיר במלא פריחתו ובראשית פריו — זועקים אנו זעקה נוראה. נגד
סדרי העולם, נגד ה"אין אונים" — שתופך לנו את סדר מחשבותינו את הערכים שלנו לגבי טוב
ורע, צדק ועוול, סדר ותוהו.

ואז שואלים את השאלה הגורלית שאין עליה תשובה: למה דוק אתה? למה דוק אתה, בחר
הגורל, והכה אותך באכזריות כזאת? למה הוא הפך את אשתך הצעירה לאלמנה, את בתך הקטנה
ליתומה — את הוריד לשכולים — ואת כולנו לאבלים.

יורם — כשיצאת את ביתנו — הוא ביתך — מעיץ צבי, ליוו אותך האיחולים הטובים והכנים
של כל חברי המשק. אמרו: "שיצליח בדרכו". ואמנם לא היה ספק בלב איש שלא יהיה כך. הלא
מחונן היית בכשרונות רבים, באנטליגנציה גבוהה, בתפיסה מהירה, בזכרון מופלא ובחריצות
ודבקות למטרותיך.

הייתה לי הזכות והענג להיות במשך כמה שנים המורה והמתנן שלך. ושוב אני רואה אותך יושב
על ספסל הלמודים, מולי, — ואני רואה את בלוריתך הבלוגדינית ואת עיניך המבריקות מרוב
ענין. הרי תמיד רצית לדעת יותר, ללמוד יותר לחוספי ולהשכיל. ולא פעם הצטערתי לנוף כך,
— כי טרם גמרתי לשאול את שאלתי אל הכתה — וכבר שמעתי את התשובה מן הפנה שבה
ישבת.

היית תלמיד מזהיר — וחניך נבון, נוח וחביב. בן טוב וממושע לחוריד וחבר נאמן לחבריך.
קשה עלינו הפרידה ממך — יורם — כאב עמוק צורב את לבנו. הלא עוד לא הבנו עדיין שהיום
ניפסק החוט — ואין מחוץ.

ימים יחלפו — ויקימו כאן מצבה — ויחרטו עליה: נולד 1942 — נפטר — 1969.

2 תאריכים ושתי מילים. — ואיזה ספור ארוך וטראגי מסתתר מאחוריהן? ספור על בן שנולד בקבוץ, התחנך בחממה של משקו, על זוג צעיר מאוהב, אהבת אב לבתו הקטנה, על חיים תוססים, על בחור צעיר יפה תואר — גדול חסון, אנטליגנטי וחרוז — שרצה לכבוש עולם ומלואו, על אלף תוכניות על אלף תקוות — שכולם נפסקו באמצע.

בחרת לך מקצוע מסוכן — טייס היית בצה"ל ובכימאוויר ולבסוף באל-על. ולא פעם חרדנו לגורלך, ובעקר בימי מלחמת 6 הימים. כל החברים נשמו לרווחה — שחזרת בריא ושלם.

והנה נפלת קרבן לשנאה של מרצחים בדם קר. בנו רצו לפגוע, ובך פגעו.

כך נפלת בשבילנו ובמקומנו. על כן עומדת כאן לפני קברך יחד עמנו כל האומה על מנת לחלוק לך כבוד אחרון. אנו נפרדים ממך, יורם בתוקרה עמוקה וביגון כבד.

לך כבוד אחרון. אנו נפרדים ממך, יורם, בתוקרה עמוקה וביגון כבד.

יהי זכרך ברוך

פר/ק

* *

*

בחדש האביב, זמן חרותנו, נלקח מאתנו יורם. אחד מרבים, רבים מדי, שחייחם — הם המחיר שאנו משלמים עבור חרותנו.

רוצחיו היו בוויים ושפלים יותר מכל פושעים אחרים. חיי אדם נפצו ונהרסו מבלי לדעת כלל מיהו אותו אדם. בודאי לא ראו אותו מימיהם עד לאותן שניות ספורות בהן נשקף אליהם מבעד לחלון המטוס לפני שנפגע ונפל.

הרוצחים נתפסו, יד החוק תשיג אותם בודאי, אבל הצדק לעולם לא יושב על כנו. שום דבר שבעולם לא ישיב את האבידה.

הזעם המתקומם כנגד הרוצחים ודומיהם וכל אשר הם מייצגים — הוא כה חסר תועלת וחסר אונים עד שהוא מוביל אל הרגשת ריקנות נוראה. חלל ריק שאי אפשר למלא אותו.

חודש האביב, ריחות ניחוח באויר, פריחה וצמיחה במלוא עוצמתן ובתוך כל אלה המוות. נסתם הגולל ונערמו עליו זרי פרחים בשלל צבעים. בעוד ימים אחדים יכלו הפרחים וצבעיהם היפים ידהו, ועוד לפני כן נשוב אנחנו לעבודתנו ולעיסוקינו היום-יומיים. לא נשכח את יורם, אך גם לא נוכל לעשות מאומה כדי לשנות את אשר קרה. כך נמשכים החיים.

מר/ית ק.

KS

לזכרך יורם

אל שמים כחולים
על כנפיים של כסף
כן, זה נשמע כחלום
מרחב אדירים מאופק אל אופק
מתגלים לאדם ממרום.

גם אתה, יורם, רצית באלה
שעה שלבשת מדים
גם אתה חשת גודל הפלא
לרחף אל בין עננים.

גם ידעת יורם, טעמן של קרבות
באותם שמיים כחולים
גם אתה הן חשת מהן סכנות
לרחף בין כדורים.

השמיים עדיין כחולים ושלווים
אך אתה לא תמריא עוד אל על
כי נפלת קרבן לאותם מרצחים
ועל חלומך... כבר נסתם הגולל.

חבר
ליום השלושים למותו

קינשאטח 30.3.69

*

התכוננו לבחינות הבגרות, מצוות אנשים מלומדה אשר כופים עלינו סדרי החברה שלנו; אך מתוך שלא לשמה, ולמרות עצמנו, מצאנו את עצמנו קוראים ספרות — ואוהבים אותה. דמויות מיצירות שנתחנו יחד הפכו לחלק מאתנו, או שאנחנו נמצאנו מזדהים אתן.
בי"מגלת האש" של ביאליק מצאנו את יורם. הוא היה "העלם בהיר העיניים". העיניים הטהורות של מי שמעולם לא חדל לשאול, לחפש, לרצות, לחיות. כך קראתי לו בלבי מאז.
הוא היה חכם ונבון, ויפה ומוכשר; ואיין אלו מלים של גמוס ומוסכמות הנאמרות על מי שהלך לבלי שוב. אמרנו וידענו זאת כל יום שהיה אתנו. להיפך, לפעמים אפילו קשה היה להסכים ולהסכים עם שלמות שכזאת.

אני זוכרת ערכים שבליתי בתיוקן מבחני הספרות של כתותי, ג. א. ידעתי שהוא לא השקיע מאמץ מיוחד בהכנות לבחינה, שכל מה שכתב היה למען האמת, סתם "נפנוף מהשרוול", אך מה יכלתי

לעשות כשהתוצר המוגמר היה טוב, טוב מאוד בעצם? נאלצתי, כמעט בעל כרחי, לתת לו את ציון ה"כמעט טוב מאוד" המפורסם. "הכמעט" היה מחיר הגאווה שלי שלא התירה לי לפנות אותו על עצלנותו.

הוא היה לי הרבה יותר מתלמיד מוכשר ומבריק הממלא לב מורתו בגאווה. הוא היה לי ידיד וחבר, ושותף בימים הכואבים ביותר של חיי, לאחר מות אביו, אדם ורדאי זוכרים ואני לעולם לא אשכח; את המסירות ללא סייג, הרגישות והעדינות, הברורות והאצילות שלו בשנה הנוראה ההיא. אלה הם מסוג הדברים שלעולם אי אפשר להעלות על הכתב, או אפילו על השפתיים, מבלי שישמעו מזוייפים, חלשים ובלתי מדויקים.

ביום ההלוייה, כשחזרנו לבית ההורים של אביו, כאשר כל העולם כולו היה שחור וללא מחר — היו שם יורם ושולה. יצאתי אהם מן הכית והלכנו ברחובות של קרית-חיים. ואני ספרתי להם הכל; את כל הספור של מותו של אביו. הם היו הראשונים והאחרונים לשמוע הכל. וכשהתמוטטתי ברחוב, עטף אותי יורם בבטל-דרס הצבאי שלו, ויחד הם גררו אותי הביתה, והשקו אותי בקאנו. כמו היום אני זוכרת את ספל הקקאו, ואותם. את שפיות דעתי אני חבה להם שהיו לצדי באותו יום. בשנים שעברו מאז הלכנו איש בדרכו. אבל הצללית שלו והזכרונות לו אותי לאמריקה ולאפריקה, ולילות הספורות של כפר גלים לא נשכחו מלבי. הוא הלך לשמוע תורה מפי פרופסור קורצווייל, האב הרוחני שלי, ואני עקבתי בתשומת לב אחרי ספורי ההצלחה של במאי סרטים צעירים, וחשבתי על יורם. רק פעם אחת שמעתי ממנו — כששלח לי תמונת הבת שלו לכאן, לאפריקה, ללא מלי לוחאי מיתרות.

תמיד ידעתי שלכתוב מכתב ניחומין הוא מלאכה קשה. היום אני יודעת שהיא בלתי אפשרית. אולי מפני שאין נחמה.

אתמול כשבא הרופא להוריק לי זריקת הרגעה הוא הצייע — בחוכמתו הרפואית המקצועית — "במצב הלב שלך אסור לך להתרגש; את צריכה לשמור על השקט". לכי ספרי לו על יורם, יורם בהיר העיניים שלי. כמה כואב, כואב.

תאר

*

... "יורם בנכס, שהלך לעולמו לפנינו, — לפני המבוגרים ממנו — בתנאים בהם נופלים הנפלאים בצעירי ארצנו, היה, כמו רבים — רבים, ברוש רענן יפה תואר. כתוב בתנ"ך: "זית רענן קרא ה' שמך" אבל על שפוחתי עולה הברוש. ואמנם יורם עדיין לא נתן את תנובתו כזית רענן. ראיתי את השיגיו בטיס, ידעתי שנשא אשה צעירה וגם בת נולדה להם, ידעתי שהשנים עוברות, אבל הרגשתי ש"יורם עדיין ברוש רענן טרם פרי."

ביום, כך הרגשתי כמורה שלו, היו כשרים טעונים כבנצרה. נצורים כפקעים לעת צאת השמש. ליום עשות — יכול. לא ידעתי מה נכון לו לעולם זה. כשהיה בכפר גלים היה כגמול — מחלב.

אמנם גבוה, יפה ומתבגר, אמנם חושב בהשקט ובקול, אמנם מביע ותמה, משמיע ומעיר — אך הרגשתי כי כל זה עדיין הבוהבי — אש שלא ניצתה. קולות לידה של אישיות באיבה. הרבה חשבתי אז על נרקיס יפהפה זה שירם שלכם היה מדמה לי בהבטי בו. ראיתי תפוחו ולא ידעתי אלא כי כוחות נפש ורוח, העשויים להתעשר ולהתמלא עוד, יבשלו בו.

כשכתב לי פעם מכתבים אחדים — לפני השתחררו מן השירות בחיל האויר השתאיתי אל עצמי. יורם רצה להיות צלם-אמן. ללמוד באוניברסיטה מקצועות שיקדמותו בשטחים של הבימוי, כמדומני. כל כך הופתעתי אז. אך עם זאת משהו בא בקרבי על פיצויו. הנה — אמר לבי לעצמו — יורם מפתיעך. וכלום לא בזה עיקר הציפיה מתלמיד עלם — עולה כמוהו? כלום לא חברו כוחותיו הגנוזים ורצונותיו המיוחדים להידה שתשנו בה? חידת עתידותיו.

שמחתי לעזור לו בבקשתו (וענין פעוט היה זה לדידי) אך זכרני כי המפגש הזה שנית, שנים אחדות לאחר שנפרדנו בבית הספר, עורר בי שוב אסוציאציות אלו עם רגוש מיוחד: הנה מתעורר הפקע. הנה מפציעים הכוחות. רציני מאד לדעת כיצד תיראה יום אחד צמרת האילן הזה. זית, תומר, אוזרם? למה ידמה יורם האיש?

ידעתי אמנם שהחיים מובילים אותנו יותר מאשר אנחנו מובילים את עצמנו בחיינו. ידעתי שלפ-עמים נגוזה חמדת האישיות של האדם גם מזולתו וגם מעצמו ומידידי, משום כורח הנסיבות.

פתע פתאום נכרת הכול. פתע פתאום הפך יורם אחד מקורבנות האומה. הכול חרב היום בו. רק קבר לספור עליו.

אנשים אוחבים, הורים אוחבים, חברים-ידידים ובני עם כואבים שכמונו — קוראים הכול דברי אבל, כותבים דברי אבל, חיים כאבל ואין אור הנחמה מבקיע אותו. רב האור בחיינו האישיים ובחיינו כציבור בעם.

אבל מעיין עולם סגור הוא האבל בתוך האור. זה אינו נוגע בזה. זה אינו סותר את זה. עמכם אני כאבל. אחד מן הנכנסים אל התחום. רק כמבקר הורים שאבדו בן. שראו את בנם נכרת מן החיים בידי כדורי אקדח של שליחי הרעה והחשכה.

אני יודע שאי אפשר לעשות דבר. שגם ביקורנו אצל ההורים ששיכלו בנים במלחמות ישראל אינו יותר מאשר עמידת ידידים דלה בתחום הצער האיז-מידה שלכם. מה זה גותן?

"לך דומיה תהלה אלוהים בציון" נאמר במזמור ס"ה בתהילים. פרפרזה על פסוק זה מגשרת ומגשרת בני: "לך דומיה אבל — אמהות ואבות — ישראל בציון."

לשבת ולכתוב עליך בעבר יורם, קשה. בודאי לא תתרגו אם אדפדף קצת בצבור במחברת הזכרי-
נות שלי.

22 שנה יחד, מה הן? יחד בכל, בסיר, בחדר, בנחה, בחברת הילדים, בכפר גלים, שכנים, חברים
למחשבות, היסוסים, מריבות, שיחות, מעגל אחד סגור ואנחנו בתוכו, על כן קשה עלי הפרידה
ממך יורם. קשה עד מאד.

לפעמים אנחנו נפגעים, אך תמיד לשניות קצרות. אתה כרגיל, עם החירך שלך, ואני? אני שואלת
את עצמי, איך קרה לנו האסון הזה, איך כאן רחוק מהחדר הלבן בו נאבקת על חיך יכולתי רק
לקוות, לכתוב מכתבים שבודאי לא ידעת עליהם לגדור גדרים שאם תבריא אז... ואם תחזור
אז... אך התקוה הפכה לאמת מרה בידיעה קצרה ברדיו, כל זכרונות הילדות שלנו שמורים איתי,
התמונות עולות בי כבמקורן שקופיות.

בילדותנו, קראנו לך "רמקול". בכתות א. ב. היית צרחן איום, קשה היה לך להתרגל שלא תוכל
להשיג דבר שתחשוק בו, הברקת בכל. הלימודים אף פעם לא העיקו עליך, יצאו לך ממש מהשרוול.
היית מפורסם בזכרון הפנומנלי שלך. תמיד זכרת את תאריכי החולדת של כולנו, ושל מחצית
מחברי המשק.

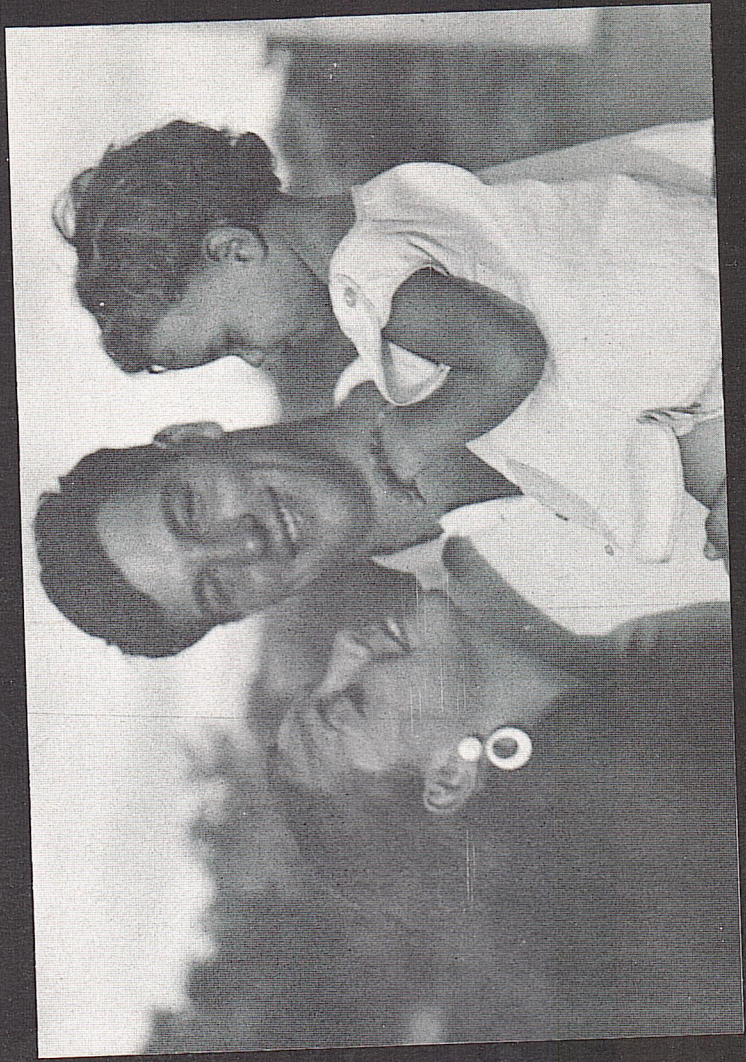
הייתה לך עמדה מרעעת בכתה, ואח"כ בחברת הילדים, היית פשוט יורם. ילד יפה וחכם. כשגדלנו
והשתלבנו בחברת הילדים, היית תקופה מסוימת מרכזי-החברה, התבגרת מאד, מרוב פעילות
חברתית לא הספקת להכין שעורים ואת עיקר המרידות בכתה נגד לימודים אפשר לזקוף לזכותך,
בתוספת לכמה שיטות הנקראות אצלי עד היום "איך לא להכין שעורים ולצאת נקיים".

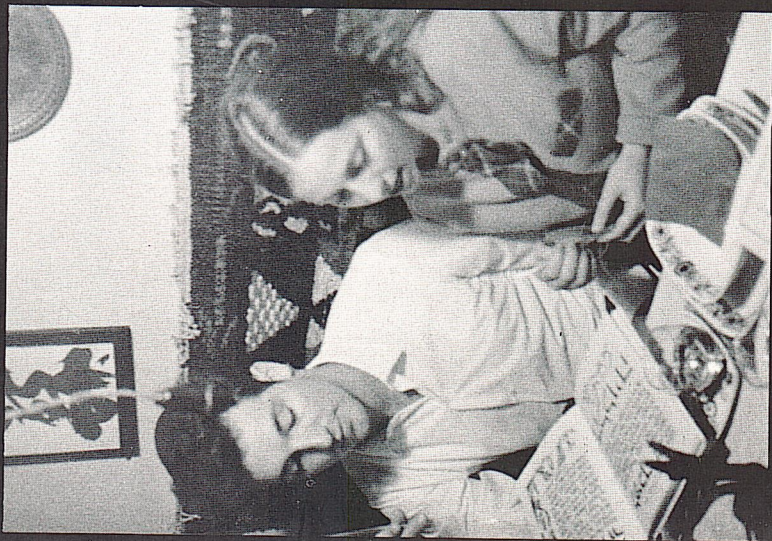
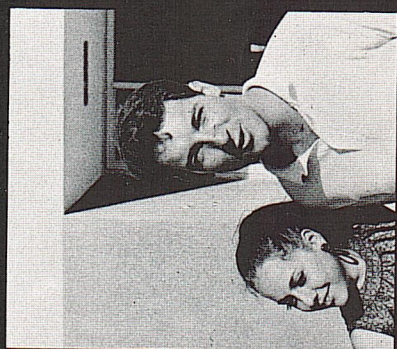
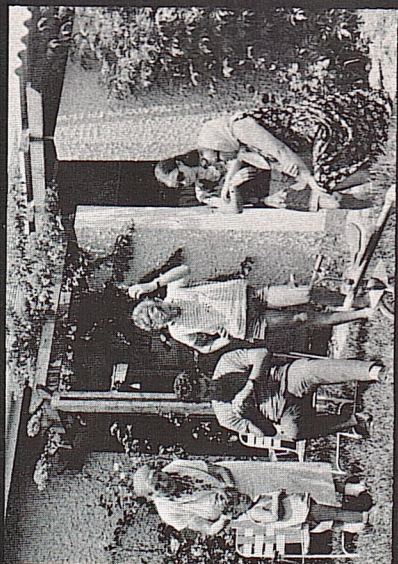
אבל כרגיל, הראש הטוב והזכרון הפנומנלי תמיד עוזרו לך להחליף ממזבים קשים.

בכפר-גלים הייתה תקופה נהדרת. היינו אז קרובים מאד. שעות שעות ישבנו על הדשא, או בחדר
שלונו. היו לך התלבוטיות רבות. כבר התחילו להגיע הצעות מהצבא. הציעו לך קורס טיס. אמרו
גם שבני משקים ילכו לצנחנים, כבר הרגענו אפילו של פירוד. חלק הלך לשנת שרות בעין-גדי,
חלק המשיך בלימודיו וחלק התגיס. היו לך אז כל מיני התאהבויות. בנות כבר או כתבו לך
מכתבים. שוחחנו על זה ולפעמים היית מראה לי "פנינים".

כשהלכתם לקורס טיס, דוד ואתה; לא פיקפקתי לרגע בכך שתסיים, פחדתי קצת מהעצלות שלך.
אבל בטחתי ביכולתך. בימי שישי היינו מנקות לכס את החדר, שמות פרחים. שולי הייתה מתרגשת
כבר חצי יום קודם. היינו קופצות לכל צעה. אבל גם היום אוכל לזהות בקלות את הליכתך.

כשהיית מגיע בצהריים דבר ראשון היינו שואלות נו? תמיד חשבת שתעוף. אח"כ ישבת שעות
בחדרו עיף, עם המעיל הכחול וסמלי הקורס המשתנים משלב לשלב. בערבים היית מספר לנו
על הטיסות, איך ומה ומדגים בידיים צלילות.

פעם אמרת לי: איז לך מושג כמה יפה הארץ בלילה, לצאת ולבוא בעננים. סיפרת על לילות חורף. על טעויות במסלול ועל... ועל...

כמה ערבי שישי הייתי יושבת ועוזרת לך להתכונן למבחנים. החברות המשובנות האלה. עם פרטי הפרטים של מנועים וחלקי מטוס שאת כולם למדת על בוריים. ואני עצמי, עד שעקבתי אחרי דקלומך ואחרי הכתוב, כבר עברנו הלאה.

היו לנו שיחות על חברים, על המשק.

מי כמוני זוכרת את הימים הקשים שהיו לך. את הויכוחים שלנו מה כן ומה לא. איך להסדיר את הבעיות.

כשהיינו שנינו בצבא, הזמינו אותנו למסיבת קורס שלך. היה נפלא. אף פעם לא הצטיינת בריקודים. היו לך תנועות מאושמות ולמען האמת בקורס טיס, לא רזית במיוחד. השתוללנו ורקדנו כמו שני דובים. וגם בבית עוד צחקנו לזכר הערב ההוא. במסדר סיום הקורס היינו גאים בך מאוד. כל הזמן אמרתי לעצמי, הנה גם לנו יש טיס. יורם שלנו טיס.

אח"כ התחילו ההתלבטויות שלך. להשאר או לא. במשק קמה סערה. היית הראשון בינינו שלא רצה לחזור. ידעתי שאיך טעם לעכב אותו. שתלך במילא בדרכך שלך. עוד היינו הרבה יחד, אבל כבר התראינו פחות.

על חתונתך בישרת לי בשיחה טלפונית שהתארכה כשעה והתחלקה בין שלושה בתי קפה בחיפה. הגשם האיום שירד כשנשאם בירושלים. ביתכם הקטן בתל-נוף. אתה תמיד עיף גרדם עם הקטנטונת בידיים. מעט התראינו כל אחד הלך לדרכו. כשילדתי נולדה כתבת לי (באחור של שלושה חודשים):

"...סליחה על האיחור. וברכות חמות לכם. כשיוצאים לרגע משטף החיים העמוס בעבודה קשה והמרוץ בצרות ובהנאות ומסתכלים אחורה ובמטושטש רואים שם בקצה הפרספקטיבה את ילדותנו המשותפת, קצת קשה לשלב את העובדות, שאת אמא. עד שלא אראה את דקלה כמו עיני בדיך, היא לא תהיה מוחשית וגם את כאמא דואגת ומחנכת לא מתישבת..."

כשנפגשנו בפעם האחרונה בבית. ישבנו כולנו על המדשאה, חברה שעברה אמרה, מוכרחים לצלם אתכם, "פגישה שכזאת".

אח"כ ליויתי אתכם לבית המורים. מתחת לחדר האוכל האוכל הסתכלנו על השקיעה הנהדרת. ותמונה זו זכורה לי כ"כ בבהירות. אמרתי לך, "יורם איך לך מושג כמה שאני מתגעגעת לשקיעות האלה". הוספת "לו הייתי נולד שנית, לא הייתי רוצה להוליד במקום אחר ולחיות אחרת". וככה אני זוכרת אותך. הולך עם הקטנטונת ביד אחת וסוחב את אשתך בשנית. חולצה בהירה, סנדלים, נחירך.

כשנפגשנו אח"כ כבר היית מעבר לכל. ליוו אותך כולם. אתה עברת באמצע כשלצידך תומכים בך
חבריד וכל השאר שאהבוך עומדים משני עברי השביל.
וכאו, רחוק כ"כ מהכל, נשארו רק זכרונות ותמונה במסגרת. נעמת לי מאד אחי.

ח'ל'ת

מעין ברוד

טורונטו, 4.4.69

*

יורם שלנו — איננו. פשוט לא נתפס אצלי. לא יתכן שיוורם בן כתתי, שכני לצריף שנים, בן שהיה
לי כאח מרבית שנות חיי — שוב לא אראה כשאחזור.

המוות הוא אחד המושגים ששוב אין הבנתו משגת. אולי מתוך שאני דוחה אותו.

איבני פוסקת לחשוב עליכם, על הזורים של יורם, אחותו ואשתו שנתק חלק מדמכם מבשרכם.
האם מלות תנחומים והערכה תעזרנה — תנחמנה? והלא אין אני יכולים לתת יותר... לבי תקוה
כי הדיעה שרבים כמוני כואבים אתכם, תרכך קצת את הכאב הצורב; ואולי העלאת זכרונות
ורשמים מיוורם, מאז ימים רחוקים תשיב קצת ממנו — אשר נלקח מאתנו ככה פתאום ללא עת,
בלי כל סיבה.

ושוב אני רואה אותך, יורם, כילד, בגן או בכתות הנמוכות. אתה תמיד מבריק, גדול, יפה, מפותח,
חוק. כאילו אתמול היינו ילדים בגן-הילדים, בכתה א', מתמיד אתה זוכר לי כגבוה מרב ילדי
הכתה. לוקח חלק "בחכמות" או בהתולים המאורגנים על-ידי החבריא. אך תמיד מן הצד, מאחורי
הקלעים. לא מארגן שוב, פורע, כי אם כ"איש חזק", המתכנן, נוהן דעה, מחזק מן הצד, אתה
רציני מדי — כבר אז — כדי לקחת חלק במשחקים הפרועים עצמם. ואם פעם מנסה, בולט
כיוצא דופן. אך שהוא אינך מתאים למשחקי שובבות, לאבק, לבגדים הנקרעים ונכתמים בעת
ההשתובבות. יש בך כבר אז, כילד, סבר פנים רציני יותר, מעמיק יותר, בלי (כמעט!) כתמי בוצ
וחול. כאילו אין לך זמן, ממחר אתה להיות גדול.

ובשעת שעור בימים של ג' או אפילו ה' ר"ח, משעמם לך. אתה כבר יודע הכל. קראת באינצי-
לופדיה או שמעת ברדיו, אין פלא שלעתים אתה "תופס" את המורה בפרט זה או אחר — אתה
ממשיך למחר. בולע הכל במזיזות. הגיון, כח מחשבה ובעקר זכרון בלתי רגיל לך. תמיד מבריק
בתשובותיך הקצרות, הקולעות, המורים מתפעלים ואנו, חבריך לכתה, משתאים.

יש בך בטחון עצמי שאיננו מתאים לכן גילך. אותם בטחון ובגרות, חלק אולי מכשרונך הכולט
הדרמתי הניכר כבר בכתות הנמוכות. תמיד היית אחד מוכוכבי "ילדי הותב". מאין שאבת את מעין
הידע שלך, יורם? כל שאלה שלא מצאתי לה תשובה הפניתי אליך; ולא רק שאלות הקשורות

בחומר הנלמד בכתה. שאלות הקשורות בכל מכל. מהנעשה במשק, בארץ או בעולם. תשובה שלך — תמיד ספקה אותי. תמיד ידעת להשיב לי. הספר היה חלק ממך. לעתים חשתי נבוכה נוכח אותה בקיאות. כאילו אתמול — הופיע שמואליק רזון עם החידון לחברי המשק, ואתה, כבר נער צעיר, בן כחה ז', "אלוף הידענים", מולך ב"חכמי וקני" המשק ומוסדותיו. והכל תוהים ומתפעלים — ואנו בני כחתך והחורים גאים כל-כך !

והנה יורם, אתה כבר נער, גבוה ממרבית הבנים בני גילך. מפותח ורציני יותר. ואנו, בני כחה ט' — הצעירים ב"חברת-הילדים הבוגרת", ושוב: אתה הוא המביא עלינו גאווה. פופותך גאים אנו. כי מי אם לא אתה נבחר לראש חברת-הילדים? הראוי מכלם, אף מהגדולים ממך לתפקיד נכבד זה. אתה יושב בראש השולחן ב"אסיפות חברה", צעיר כל-כך אך בטוח. משרה בטחון על כלבך, ובעקר עלינו, בני כחתך "ילדי הזהב".

השנים חולפות. ב"גלים" כתמיד אתה מבריק בכתה. בעל אופי חזק החלטתי, לעתים מחזיק בדעות שאינן תמיד דעות הרוב; מוכן ללחום את מלחמתך. יש כך אישיות משלך, חוקה, והיא המכתיבה לך את צעדיך. אתה גומר את בחינות הבגרות בהצלחה, ואיננו מופתעים מכן. תכניותך מרקיעות שחקים. כתמיד אינך מסתפק במעט, אלא קיים כך הרצון הנפלא לעשות עוה. להוכיח את עצמד — לעצמך. לכן אולי לא הופתענו בעמדנו מול שלב חיים נוסף, כאשר באת והודעת לנו על צעד הבא. שלב חיים זה היה כמובן ימי ההתגייסות לצ.ה.ל. אתה, יורם שלנו, הראשון מכולם אשר התנדב לחיל הטיסיס. חיל הורש שלמות כוחות נדירה של גוף ונפש. ידענו שתוכל גם לכן. נכונות לגביך המלים: "הטובים לטיס". גם אם איננו אתך, אנו יודעים שעוברים עליך ימי אמונים קשים. לא פעם מעמידים אותך במבחן לא קל. אתה מתגבר גם על כך. הימים חולפים ואתה כבר טייס, עיני הוריד נוצצות מהתרגשות ואנו, בני הכחה, שוב, לבנו מלא — בזכותך, יורם.

לא נפגענו כאשר ראית בטיסה את יעוד חיך. לא עובת אותנו להמשיך לטיס. גם שם — למעלה בין שמי שרם-א-שיך או רמת הגולן, היית אתנו, ואנו — אתך. אלו היו חיך. היית ראשון לא רק בכתה, בהצגות ביה"ס או בטיס, גם בין הנכנסים לחופה, היית בין ראשוני הכתה.

חדשים חולפים ואתה כבר אב. אחד האבות המאושרים שאני זוכרת. כל-כך גאה בשרון הקטנה. שוב, שרון מראשוני "הנכדים שלנו". ושרון באמת נפלאה! אני זוכרת אותה מלפני שנתיים, משום מה נקשרתי אליה מאז ראשית הכרותנו. אולי בזכות הקשר הקיים משנים, הנסיסי כל-כך אליך, האב, יורם, דומה לך כל-כך ...

ימי המלחמה באים. לטיסיס תפקיד מפתח. בראש כלנו אותם שמות הבנים בחזית. שמות שאינם חדלים מלצלצל... כולם חושבים עליכם. ובודאי עליך יורם, הטייס. אנו דואגים לך תמיד כשאתה שם במרומים, אך היום, יותר מתמיד. חזרת אלינו בריא ושלם. אפשר לגשום לרווחה. את שעבר עליך בשמי קהיר או סיני אין המלים שלך מספרות. שוב אינך מספר מאורעות וחוויות שתשאיר עליך רושם חזק כבעבר, בימי ביה"ס. המלים אינן מספקות. היום, השתתק הפה, העיניים מספרות

הכל. בלי קול — אני זוכרת אותן עיניים שלך יורם כשנפגשנו לאחרונה — נתוספו אליהן עומק, בגרות ורצינות ואולי אף דוק של עצב, אשר לא הכרתי מלפנים...

יורם יקר, השגת את ששאפת אליו: להכנס לתעופה האזרחית — להמשיך במקצוע האהוב אך הפעם בלי להט הקרבות וריח הדם. די היה לך ביציאה לקראת הלא ברור. צמאת לצאת לחיים, לעולם הרחב, ליפה — זה אשר מתמיד סמל את הטיסה בעיניך — נראה שהגורל רצה אחרת. הרי, אותה הרי שלא השיגה אותך אז בקרבות, במלחמה, ידעה להשיגך דווקא עתה, במל תעופה אורחי, ב"ארץ השלום" הידועה. לא נוכל להשלים עם כך.

אתה יורם, תמשיך לחיות בלב כולנו ימים ושנים, בכך נתנחם אנו ותקותי הרבה כי תתנחמו אף אתם הזורים, אחות, האשה והבת

שלכם

חושבת עליכם ומתגעגעת,

•/le

ד"ש חמה מצבי המבקש למסור את השתתפותו הכנה ככאנכם העמוק.

התאבלו לא רק אנשים שהכירוהו כל חייו או במשך תקופות ארוכות.
גם זרים גמורים, שעקבו במתיחות אחרי מאבקו בבית החולים הקני-
טונלי בציריך הרכינו ראש עם מותו. הנה שירו של אחד מהם, כומר-
אלמוני. השיר תורגם מצרפתית בידי תרצה גורס.

לזכרו של יורם פרס

אלמוני!

מול הארון

בו הניחוך

כה צעיר בימים,

הנני לנדור נדרי:

כי אויש

לאנושות

פנינה —

היא היפה מכולן,

היא השקופה מכולן

שניתן לעצבה

בכור החיתוך של הסבל.

אפנה לקוסמות הטובות בכל העולם

לתת חסותן

הפנינה

היפה מכולן

השקופה מכולן

תתיך את צורות הכיעור האיומות

אותן האדם יוצר בשינאתו.

היא תפרוץ את מלחצי התאוותנות

ותוציא לחופשי אלה אשר נולדו

לשטח רוחב ליבם עד אין קץ.

אליך

אלמוני צעיר

באנו לחלוק כבוד.

נערך בידי פרינצק גולדמן — מעין צבי
עמוס גורן — ירושלים